

Selma Ottiliana Lovisa Lagerlöf (20 noiembrie 1858, Mårbacka, regiunea Värmland, Suedia – 16 martie 1940, Mårbacka), supranumită regina literaturii suedeze, a fost prima femeie care a primit Premiul Nobel pentru Literatură (1909) și prima femeie în Academia Suedează (1914). Încă de la 15 ani și-a propus să devină scriitoare. În 1881 a plecat la Stockholm, unde a urmat cursurile unui liceu de fete, apoi școala pedagogică. Din 1885 până în 1895 a fost învățătoare la școala de fete din Landskrona. În această perioadă a scris *Gösta Berlings saga* (1891; *Povestea lui Gösta Berling*), care, după o primire destul de rece în Suedia, a ajuns să se bucure de succes în urma traducerii în daneză. Faima cucerită a ajutat-o să obțină o bursă și să călătorească (în Italia, Palestina), adunând astfel material pentru viitoarele cărți, printre care *Antikrists mirakler* (1897; *Minunile Anticristului*) și *Jerusalem* (1901; *Ierusalim*). În 1904 a publicat *Kristuslegender* (*Legende despre Isus*), care s-au bucurat de succes și continuă să fie reeditate în perioada Crăciunului (Editura Humanitas a publicat o selecție din aceste povestiri în 2011, sub titlul *Cartea de Crăciun*). Și-a cucerit renumele internațional în primul rând datorită romanului în două volume *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* (1907; *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*), tradus în șaizeci de limbi. Extraordinarul talent de povestitoare pe care l-a dovedit în numeroase nuvele sau romane o înrudește, prin stil, cu scriitorul danez Hans Christian Andersen.

Selma Lagerlöf

Împăratul Portugaliei

Traducere din suedeză de
LILIANA DONOSE SAMUELSSON

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Bătăile inimii

Jan Andersson din Skrolycka îmbătrânea și tot nu se mai sătura să vorbească despre ziua când îi venise pe lume fetița.

Plecase în zori după moașă și alte ajutoare, dar restul dimineții și o bună parte a după-amiezii nu mai făcuse nimic altceva decât să aștepte, așezat pe butucul din magazia de lemne.

Turna cu găleata și, cu toate că ședea sub acoperiș, Jan nu era scutit pe de-a-ntregul de ploaia de afară. Umezeala pătrundea prin scândurile prost îmbinate ale pereților, apa picura prin găurile acoperișului și, când nici nu se aștepta, vântul arunca peste el rafale de ploaie prin intrarea fără ușă a magaziei.

— Stau și mă-ntreb dacă cineva chiar își închipuie că eu mă bucur de copilul ăsta, mormăi Jan și trase atât de tare cu piciorul într-o surcea, c-o zbură până afară, în curte. Aproape că nici nu mi se putea întâmpla o nenorocire mai mare ca asta. Noi ne-am luat, Katrina și cu mine, că ne săturaserăm să fim slugi la Erik din Falla. Voiam și noi să ne așezăm la o masă care să fie a noastră, dar nici vorbă să facem copii.

Jan își ținea capul plecat între mâini și ofta adânc. Era limpede că frigul, umezeala și așteptarea asta îndelungată, obositoare îi trezeau multă amărăciune, dar nu erau nici pe departe singura pricină. Avea el alt motiv serios de tânguială.

„De muncit“, își zicea, „muncesc de dimineață până seara, dar cel puțin nopțile am parte de odihnă. De-aici înainte, o să țipe copilul, așa că nici noaptea n-o să mai am liniște“.

Pe urmă îl cuprinse o deznădejde și mai mare. Își luă mâinile de pe față și începu să și le frământa de-i trosneau încheieturile.

— Până acum, noi doi ne-am descurcat binișor, fiindcă a putut și Kattrina să mai capete de lucru. Dar acum, trebuie să stea acasă și să aibă grijă de copil.

Privea abătut, cu ochii pierduți, de parcă și vedea foamea străbătând tiptil-tiptil ograda, gata să pătrundă în coliba lor.

— Sigur, zise Jan și izbi cu amândoi pumnii în butuc ca să dea tărie vorbelor, dac-aș fi știut eu atunci, când mi-a zis Erik din Falla că mă lasă să-mi ridic și eu o colibă pe pământul lui și mi-a dat niște resturi de cherestea ca să mi-o fac, dac-aș fi știut eu atunci că asta o să fie urmarea, aș fi spus nu, și aș fi rămas toată viața în odăița aia din grajdul din Falla.

Își dădea prea bine seama ce vorbe mari zicea, dar nici c-ar fi vrut să le ia înapoi.

— Și dacă... începu Jan, care ajunsese într-un asemenea hal, c-ar fi vrut să spună că nu l-ar supăra dacă s-ar întâmpla o nenorocire cu pruncul înainte de naștere.

Dar nu apucă să-și rostească gândul. Fu întrerupt de un țipăt firav ce venea din spatele peretelui. Magazia de lemne era lipită de colibă și, ascultând mai cu atenție, auzi cum țipetele se țineau lanț. Desigur că Jan pricepu de îndată ce însemna asta, așa că acum ședea nemișcat și nu i se citea pe chip nici tristețe, nici bucurie. În cele din urmă ridică puțin din umeri.

— Ei, acum gata, a sosit. Așadar, pot și eu, pentru numele lui Dumnezeu, să intru în casă și să mă încălzesc.

Însă nici de mângâierea asta nu avu parte imediat, pentru că trebui să mai aștepte vreo câteva ore. Ploaia și siroia ca

mai înainte, vântul se întetise și, cu toate că nu era decât sfârșit de august, vremea arăta ca în noiembrie.

Și, culmea, peste puțin timp îi trecu prin cap un alt gând, care nu făcea decât să-i sporească amărăciunea. Începea să se simtă disprețuit, dat la o parte.

— În afară de moașă, mai sunt trei femei pe lângă Katrina, zise Jan Andersson cu jumătate de glas. Măcar una dintre ele putea să catadicsească să vină și să-mi spună dacă e băiat sau fată.

Ședea și asculta cum făceau focul în sobă. Le vedea alergând la fântână după apă, dar parcă nici una nu observa că era și el prin preajmă.

Și așa, dintr-odată, își duse mâinile la ochi, începu să se clatine înainte și înapoi și-și zise: „Oare ce-ți lipsește ție, Jan Andersson? De ce-ți merg toate pe dos? De ce atâtea ghinioane? Și de ce nu ți-ai luat și tu o nevestă tânără și frumoasă, și te-ai însurat cu Katrina, văcărița asta bătrână de la grajdurile lui Erik din Falla?“

Era nespus de întristat, și câteva lacrimi i se prelinseseră printre degete.

„Bietul de tine, Jan Andersson! Oare de ce ești atât de neînsemnat printre sătenii din parohie? De ce ești mereu în urma tuturor? Știi prea bine că mai sunt și alți nevoiași ca tine, tot fără multă putere de muncă, dar numai pe tine nu te bagă nimeni în seamă. Ce au alții și ție-ți lipsește, dragă Jan Andersson?“

Întrebarea asta și-o mai pusese el și în alte rânduri, dar degeaba. Așa că n-avea nici cea mai mică speranță să găsească răspunsul acum. La urma urmelor, poate nu-i lipsea nimic? Poate că pricina era pur și simplu că și Dumnezeu, și oamenii erau nedrepti cu el?

Când îi veni în minte gândul ăsta nou, își ridică fața din palme și căută să se arate ceva mai cutezător.

„Ei bine, dragă Jan Andersson“, își zise, „dac-o să te mai vezi vreodată în coliba ta, n-ai să-i arunci nici măcar o privire copilului. Ai să te duci direct la vatră să te încălzești și n-ai să scoți o vorbă. Sau ce-ar fi să-ți pui coada pe spinare și s-o-ntinzi? N-ai de ce să mai zăbovești când știi că totul s-a terminat cu bine. Să le arăți și Katrinei, și femeilor ălorlalte că ești bărbat, nu glumă...“

Tocmai dădea să se ridice când stăpâna din Falla apărură în pragul magaziei. Făcu un semn respectuos din cap și-l pofți în casă să-și vadă copilul.

Așa supărat cum era el, nu e sigur c-ar fi intrat în casă dacă nu l-ar fi chemat stăpâna din Falla în persoană. Dar cu ea se duse, măcar că nu grăbi deloc pasul. Își dădu toată silința să aibă și aerul, și mersul lui Erik din Falla pe podeaua casei comunale ca să-și pună în urnă buletinul de vot, și izbuti destul de bine să arate la fel de solemn și de acru.

— Poftim, Jan, intră! îl îndemnă stăpâna din Falla. Deschise larg ușa colibeii, dându-se și puțin la o parte, ca să-l lase pe el să intre mai întâi.

Jan văzu în primul rând cât de frumos era în odaie și câtă ordine. Ibriul cu cafea aștepta pe marginea sobei să se mai răcorească, și pe masa de lângă fereastră se aflau ceștile de cafea ale stăpânei din Falla, aranjate cu dichis pe o față de masă albă ca zăpada. Katrina era lungită în pat, iar două dintre femeile care o ajutaseră stăteau lipite de perete, pentru ca el să poată vedea bine toate pregătirile.

În fața mesei, stătea moașa cu o legătură în brațe.

Jan nu se îndoia că de data asta el, și nu altcineva era persoana cea mai însemnată dintre toți cei prezenți. Katrina îl privea cu blândețe, întrebându-l parcă din ochi dacă era mulțumit de ea. Dar și celelalte femei își întoarseră privirile spre el și nu era greu de ghicit că voiau să audă cuvinte de laudă pentru tot ce făcuseră de dragul lui.

Dar chiar ușor nu-i era să fie vesel după ce stătuse cătrănit și degerase o zi întreagă. Expresia gravă a lui Erik din Falla nu i se ștergea de pe față, așa că Jan Andersson rămase locului, fără să poată scoate vreun cuvânt.

Atunci moașa făcu un pas înainte. Dar coliba era așa de mică, că nu-i trebui mai mult decât acel singur pas ca să ajungă exact față-n față cu Jan și să-i pună în brațe copilul.

— Ia uită-te, Jan, la fetița asta! Și e, cum se zice, așa cum trebuie.

Jan se pomeni ținând în mâini ceva cald și moale, învelit într-un șal mare, dar astfel încât să-i poată vedea copilului fețișoara zbârcită și mânuțele ofilite. Stătea înțepenit și nu pricepea deloc ce așteptau femeile alea de la el, sau ce trebuia să facă cu ce-i pusese în brațe moașa, când, deodată, simți cum îl trece un fior și cum amândoi, și el, și copilul, se cutremurară. Nu venise de la femeile din odaie, și nu știa dacă pornise de la fetiță spre el sau de la el spre fetiță.

Imediat după aceea, începu să-i bată inima cum nu-i mai bătuse niciodată de când se știa el pe lume, și în clipa următoare nu mai era nici degerat, nici trist sau necăjit, nici suferat. Se simțea cât se poate de bine. Singurul lucru care-l neliniștea erau bătăile puternice din piept, nu înțelegea de unde i se trăgeau, fiindcă nici nu dansase, nici nu alergase și nici nu urcase vreun munte.

— Fiți bună, îi spuse el moașei, și puneți mâna aici. Cred că-mi bate cam anapoda inima.

— Da, bate foarte tare, zise moașa. Vi se mai întâmplă așa uneori?

— Nu, niciodată, o asigură el. Niciodată în felul ăsta.

— Vă e rău? Vă doare ceva?

Nu, nu-l durea nimic.

Moașa nu știa nici ea ce i se întâmplase lui Jan Andersson.

— Oricum, eu vă iau copilul din brațe.

Dar Jan simți atunci că nu voia să-i dea drumul fetei.

— Nu, mai lăsați-mi-o!

Și poate că atunci femeile citiră ceva în ochii lui Jan, sau îi deslușiseră în glas ceva care le bucură, fiindcă pe chipul moașei apăru un zâmbet, iar celelalte femei pur și simplu izbucniră în râs.

— Oare lui Jan Andersson nu i-a plăcut niciodată atât de mult de cineva încât să-i bată inima din pricina asta? spuse moașa.

— Nuuu, răspunse Jan.

Dar în aceeași clipă pricepu și el ce anume îi iuțise inima. Și nu numai atât. Pricepu ce-i lipsise toată viața. Fiindcă e limpede că acela care nu simte cu toată inima nici tristețe, nici bucurie nu e om cu adevărat.

Klara Fina Gulleborg

A doua zi, Jan din Skrolycka așteptă ore întregi în pragul colibeii cu fetița în brațe.

Fu și asta o așteptare lungă, dar cu totul alta față de cea de ieri. Era împreună cu cineva atât de însemnat, că nu simțea nici oboseală, nici tristețe.

Nu putea să descrie starea de bine pe care i-o dădea trușorul acela cald strâns lipit la pieptul lui. Înțelegea că înainte fusese destul de nesuferit și ursuz chiar cu el însuși, dar acum nu simțea decât o binecuvântată și dulce fericire. Nu aflase până atunci că te poate cuprinde o asemenea încântare când îți e cu adevărat drag de cineva.

Se înțelege că nu degeaba se postase el în pragul ușii. Avea ceva important în minte și, stând acolo, aștepta să se petreacă acel lucru.

Toată dimineața căutaseră și el, și Kattrina să-i aleagă un nume copilului, dar, oricât se străduiseră, tot nu izbutiseră să cadă la învoială.

— Eu altă cale nu mai văd, spusese până la urmă Kattrina, decât să iei fata și să te pui cu ea în prag. Când îți trece prin față prima femeie, o întrebi cum o cheamă. Și o să-i dăm fetei numele ăla pe care ți-l zice femeia, așa urât sau frumos cum o fi.

Însă coliba lor era ceva mai departe de drum. Nu se întâmpla prea des să le treacă cineva prin fața casei. Jan așteptă o grămadă și tot nu trecu nimeni. Era o zi la fel de

mohorâtă ca cea din urmă, dar nu ploua, nu bătea vântul și nu era nici frig, doar aerul era puțin apăsător.

Dacă Jan n-ar fi avut-o pe fetiță în brațe, l-ar fi apucat disperarea.

„Dragă Jan Andersson“, și-ar fi spus el atunci, „ai uitat că stai lângă Duvsjön în Askedalarna, unde nu e decât o singură fermă și în rest numai colibe de oameni săraci și de pescari? Cine poate să aibă pe aici un nume atât de frumos ca să vrei tu să-l dai fetiței?“

Dar, fiindcă acum era vorba chiar de fica lui, Jan nu punea deloc la îndoială că totul o să meargă bine. Stătea și privea în jos spre Duvsjö și nu voia să vadă cât de singuratic era lacul și izolat de restul parohiei, așezat ca într-o căldare înconjurată de munți. Însă cine știe? Poate cineva din lumea bună, cu nume ales, avea să apară vâslind dinspre forjăria din Duvnäs, de la capătul de sud al lacului. Și era aproape sigur că, de dragul fetiței lui, chiar așa urma să se întâmple.

Copilul dormise tot timpul, și Jan putea să aștepte liniștit cât îi poftea inima. Mai greu era cu Kattrina. Îl întreba neîncetat dacă nu venea cineva pe drum. Îi zicea că prea era de tot, că nu mai putea să stea atâta vreme afară cu fetița.

Jan își întoarse ochii spre Storsnipa, care-și înălța creasta drept în sus din jurul micilor pășuni și câmpuri de cultură din vale, ca turnul de pază al unei cetăți, menit să-i țină la distanță pe străini. Poate o să apară totuși câteva doamne care, coborând muntele după ce și-au încântat ochii cu minunata priveliște, se vor rătăci și vor nimeri tocmai la Skrolycka.

Încerca, de bine, de rău, s-o liniștească pe Kattrina, fiindcă nici el și nici copilul n-aveau de ce se plânge. Dacă tot așteptase atâta, merita să mai zăbovească puțin.

Deși nu se vedea țipenie de om, Jan simțea că ajutorul era pe aproape, doar să mai rabde puțin. Nici nu se putea altfel. Nu s-ar fi mirat dacă ar fi apărut o caleașcă de prin munți și tufișuri cu o regină care să-i dea nume fetiței.

Cuprins

I

Bătăile inimii	7
Klara Fina Gulleborg	13
Botezul	16
Vaccinul	19
Ziua de naștere	22
Dimineața de Crăciun	25
Scarlatina	30
Vizita la fermă	34
Examenu școlar	37
Întrecerea școlară	42
La pescuit	47
Agrippa	51
Fructul interzis	56

II

Lars Gunnarsson	63
Rochia roșie	67
Noul proprietar	70
La Storsnipa	75
Seara plecării	79
La debarcader	82
Scrisoarea	85
August Dăr Nol	89
Întâi octombrie	92
Și visul începe	98
Comori de familie	102

Cu haine de mătase	107
Stele	109
Așteptarea	113
Împărăteasa	116
Împăratul	119

III

Cântecul împăratului	125
Șaptesprezece august	130
Jan și Katrina	135
Înmormântarea	139
Cu inima pe moarte	145
Detronarea	148
Leția de catehism	154
Un spiriduș bătrân	160
Duminica după Sânziene	167
Noapte de vară	178
Soția împăratului	185

IV

Primirea de bun venit	189
Fuga	196
Reținută	202
Cuvintele de rămas-bun	207
Moartea Katrinei	212
Înmormântarea împăratului	214